

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

Автор на дисертационния труд: Светлозар Кирилов Захариев

Тема на дисертационния труд: “Електронни устройства за високоефективен заряд на акумулаторни батерии”

*Рецензията е изготвена от: доц. д-р инж. Димитър Дамянов Арnaudов
ТУ-София, Факултет по Електронна техника и технологии,
Катедра Силова електроника*

Обща информация за дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 155 страници, включително 120 фигури, 12 таблици, оформени в 4 глави, приноси, списък на фигурите, списък на таблиците и списък на използваната литература от 182 заглавия, от които 37 на кирилица и 145 на латиница. Приложен е автореферат и списък с направени 8 публикации по дисертацията.

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научно-приложно отношение. Степен и мащаб на актуалността на проблема и конкретните задачи, разработени в дисертацията.

Изследваната тема е актуална. Идеята за комбиниране на метод за зареждане на оловно-киселинна батерия с оптимизиране на работата на фотоволтаичен контролер и повишаване на ефективността на фотоволтаична система за получаване на повече енергия чрез използване на MPPT е прилагано в други варианти при някои производители на контролери за фотоволтаични системи. Едно от предизвикателствата във фотоволтаичните системи с акумулаторни батерии е осигуряването на ефективно зареждане за времето през което има налична енергия за това. В работата този подход е допълнен и моделиран с добавянето на използване на метеорологични данни. Оптимизирането на работата на фотоволтаични системи чрез различни иновативни алгоритми е актуален проблем. Доказването на ефективността на разработените алгоритми чрез тестовите системи и модели дават възможност за развитието им в инсталираните и експлоатирани фотоволтаични мощности. Друга актуална тематика е използването на невронни мрежи за подбор на блок от система за зареждане на акумулаторни батерии.

2. Познава ли дисертантът състоянието на проблема и оценява ли творчески литературния материал.

Представена е литературна справка на използваната литература от 182 заглавия, представените в тях резултати са обобщени и разгледани критично. От цитираните в прегледа 182 заглавия и на базата на техния анализ са поставени целите и задачите в дисертацията. Проучени са и са анализирани патенти отнасящи се до зареждане на акумулаторни батерии. Анализирани са алгоритми за повишаване на получената енергия от фотоволтаични системи (MPPT).

3. Избраната методика на изследване може ли да даде отговор на поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Избраната методиката за решаване на поставените в дисертацията задачи включва: анализ и модифициране на алгоритми за зареждане на оловно-киселини акумулаторни батерии, моделиране на фотоволтаични системи и разработване на алгоритми за работа на системите с отчитане на метеорологични данни. Симулационно изследване на фотоволтаична система с приложен модифициран алгоритъм за зареждане на акумулаторните батерии. Експериментално верифициране на базата на три фотоволтаични системи.

4. Кратка аналитична характеристика на естеството и оценка на достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд.

За достоверността на материала може да се съди по направената верификация на резултатите чрез практически експерименти и верификация на алгоритми чрез симулационни модели.

5. В какво се заключават научните или научно-приложните приноси на дисертационния труд?

Приемам дефинираните от автора приноси.

А. Научно-приложни приноси:

1. Предложено и реализирано е ново решение, предлагащо алгоритъм за заряд на акумулаторни батерии. Основно негово предимство е значително по-висока енергийна ефективност и съкращаване на времетраенето на зарядния процес, спрямо алтернативни съществуващи алгоритми.
2. Предложен е алгоритъм за бързо генериране на параметри при моделиране на фотоволтаични панели, чрез използване на информация от техническа документация. Алгоритъма позволява висока точност при използване на минимален изчислителен ресурс.
3. Предложени и верифицирани са модели за компютърен анализ при изследване на системи за високоефективен заряден процес в фотоволтаични системи. На база на моделите и изследванията с тях са предложени две топологии на автономни системи за заряд на АБ.
4. Предложен е алгоритъм за автоматизиран избор на електронни схеми - блокове част от високоефективни ключови електронни схеми за заряд на акумулаторни батерии. Алгоритъма е базиран на техники на изкуствения интелект.

Б. Приложни приноси:

1. За верификацията на предложен алгоритъм са реализирани специализирани програмируеми токоизточници с микропроцесорно управление за заряд, електроформиране и въвеждане в работно състояние на акумулаторни батерии.
2. Предложен и разработен е модулен, лесно-конфигурируем подход за моделиране и аналитична оценка на фотоволтаична система. Подхода изхожда от арбитарен тип метеорологични данни и включва множество процеси - от геометрични соларни модели и корекция за сумарната радиация върху наклонена равнина (GTI) до анализ на полупроводниковите процеси на фотоволтаичната клетка и последвалата силова електроника/електротехника. Изграден и валидиран е алгоритъм за подобряване на точността на стандартни методи за „Чисто небе“ и съответно потенциал на слънчева радиация чрез генетична оптимизация.

6. Може ли да се оцени в каква степен дисертационния труд и приносите представляват лично дело на дисертанта?

Кандидатът е представил 8 публикации свързани с дисертацията. Има една самостоятелна публикация. Публикациите са направени в дълъг период от 2008г. до 2021г. Което показва продължително изследване по тематиката. Публикациите са с различни колективи и единни тематично, което предполага лично дело на дисертанта в тематиката. Не познавам лично дисертанта. Няма представени разделителни протоколи за публикациите.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията (страни и пр.)?

Основните теоретични и приложни резултати от дисертационния труд са представени в общо 8 публикации, от които:

- 4 публикации са в Годишници на ТУ - Варна;
- 1 публикация в списание сп. „Известия на Съюза на учените-Варна” ISSN 1310-5833;
- 1 публикация е в международна научна конференция „ELECTRONICS - ET”, Созопол, България, 2017г., като докладите от 2017г. са включени в индексирани база данни IEEE Xplore Digital Library и база данни SCOPUS;
- 2 доклада, изнесени на международна научна конференция „ELMA 2021“, чийто сборник с доклади също е включен в базата данни IEEE Xplore Digital Library и базата данни SCOPUS;
Сборниците на докладите от международните конференции „ELECTRONICS - ET” и „ELMA” имат и SJR.

Основните резултати от изследванията в дисертацията са публикувани в научни форуми. Публикациите са рецензирани.

8. Резултатите от дисертационния труд използвани ли са вече в научната и социалната практика? Има ли постигнат пряк икономически ефект и пр.? Документи, на които се основава твърдението.

Няма представени данни и документи за пряк икономически ефект във внедрена система.

9. Мотивирани препоръки за бъдещо използване на научните и научно-приложните приноси: какво и къде да се внедри.

- Предложеният алгоритъм за бързо генериране на параметрите на фотоволтаици може да бъде приложен за оптимизиране на работата на комплексни захранващи системи, включващи фотоволтаични системи.
- В бъдещата си работа дисертантът може да приложи постигнатите резултати в изследване на ефективното бързо зареждане на акумулаторни батерии в комплексни захранващи системи с елементи за съхранение на енергията – акумулаторни батерии.
- Разработените в Matlab модели могат да бъдат доразвити за системи с батерии и друг елемент за съхранение на енергия – например суперкондензатори.

10. Авторефератът направен ли е съгласно изискванията, правилно ли отразява основните положения и научните приноси на дисертационния труд?

Да - предложеният автореферат е изпълнен съгласно изискванията и отразява основните положения и научните приноси на дисертационния труд. Оформен е в 36 печатни страници и има същата структура на дисертацията.

11. Критични бележки по дисертацията.

1. В прегледната част при използване на автоматично номериране на литературните източници, няколко от тях в текста не са визуализирани.
2. В глава втора “Изследване и оптимизиране на устройства и алгоритми за заряд на акумулаторни батерии, захранвани от променливотокова мрежа” е описан алгоритъм за подбор на блокове от система за зареждане на акумулаторни батерии чрез невронна мрежа. Такъв подход е актуален, но дали е уместно включването му, след като акцента е върху алгоритмите за зареждане. В прегледа липсва обстоен анализ на системи за автоматизирано проектиране и оптимизиране на силови електронни устройства. Според мен, за да бъдат аргументирани резултатите от подбора на схема с такъв алгоритъм трябва да се коментират резултатите и сравнени детайлно случаите при избор на различни блокове за PFC.
3. В глава трета е проведено изследване посредством симулационни модели на автономни фотоволтаични системи. Показани са резултати от симулацията. Коментирано е, че са сравнени с експериментални и сравнението им „дава основание да бъдат предложени нови схеми на

автономни фотоволтаични системи“. От описанието в главата е трудно да се разбере, с кои точно експериментални данни са сравнени.

4. В т.4.2 е цитирана литература [5], може би автора има предвид литература 5 от списъка с публикации на автора по дисертацията.
5. В глава 4 са представени, модели, алгоритми и резултати. Тъй като се коментират в контекста на налична в ТУ-Варна система и данни от система, би било добре да се подчертае по-ясно, кое е дело на автора и кое е налични данни, за да се подчертае по-ясно приноса на дисертанта.
6. В глава 4, точка 4.5.4 „Валидация и оптимизация“ е представено верифициране на модел. Дискутирана е оптимизацията на параметри, но в старанието за пояснение на влиянието им е недостатъчно подчертан крайния резултат от оптимизацията.

12. Други въпроси, по които рецензентът счита, че следва да вземе отношение.

Дисертационният труд е старателно оформен с прегледни чертежи. Дисертацията би спечелила, ако има на места по-детайлно коментирание на разработените модели.

13. Заключение с ясно становище да се даде или не научна степен.

Оценявам положително направените изследвания и постигнатите и описани в дисертационния труд резултати. Считаю, че дисертантът и разработения от него труд изпълняват изискванията за придобиване на ОНС “Доктор” на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени в ТУ-Варна.

Предлагам на Уважаемото научно жури да присъди на маг. инж. Светлозар Кирилов Захариев образователната и научна степен “Доктор”.

***04.03.2022г.
София***

***Изготвил рецензията:
/доц. д-р инж. Димитър Арnaudов/***